Hallituksen esitys HE 184/2022 eduskunnalle laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Vastine

Hallintovaliokunta 7.2.2023

Hallitusneuvos Ilpo Helismaa

6 § Avotulen teko

- Lausunnot
  - määrätyt ammattimaiset tulentekomuodot tulisi säätää erikseen sallituiksi
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Pelkästään, se, että tulta käytetään liiketoiminnassa, ei yksin ole osoitus siitä, että tulen ei olisi mahdollista päästä irti maapohjan kautta tai kipinöinnin vuoksi
  - Uusia tulisijoja tulee jatkuvasti markkinoille
  - Sallittuja tulentekomuotoja olisi mahdotonta säätää riittävän kattavasti lailla

17 § Palovaroittimet

- Lausunnot
  - PevL 76/2022 vp: Tarkastus asunnossa voidaan toimittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.
- Vastine
  - Sisäministeriö esittää, että hallintovaliokunta muuttaisi ehdotetun 17 § 4 momentin seuraavasti:

    Rakennuksen omistajalla tai hänen edustajallaan on oikeus päästä huoneistoon, kun se on ~~tarpeellista~~ *välttämätöntä* tässä pykälässä säädetyn velvollisuuden toteuttamista varten. Käynti huoneistossa on järjestettävä huoneiston haltijalle sopivana aikana kohtuullisen ajan kuluessa, jollei työn kiireellisyys tai laatu muuta vaadi.
  - Sisäministeriö ei esitä muita muutoksia 17 pykälään

23 a § Siviilivalmiusneuvottelukunta

- Lausunnot
  - Neuvottelukunnan nimenä olisi pelastustoimen neuvottelukunta
  - Neuvottelukunnassa tulisi olla kuntien edustus
  - Neuvottelukunnassa tulisi olla siviilivalmiuden kannalta keskeiset järjestöt
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Nimi *Pelastustoimen neuvottelukunta* on varattu pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa säädetylle neuvottelukunnalle
  - Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukunnan kokoonpanosta säädetään valtioneuvoston asetuksella

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Lausunnot
  - Muutos ei ole johdonmukainen PelL 25 § kanssa
  - Pelastuslaitoksen vastuu sopimuspalokunnan toiminnan laadun valvonnasta vaikeutuisi
  - Jos sopimuspalokunta olisi pelastuslaitokseen nähden itsenäinen palveluntuottaja, voisi syntyä tilanne, jossa syntyy resurssien käyttöön ja rahoitukseen liittyviä ristiriitoja pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan välille
  - Perustuslain pykälän toisto laissa on oikeudellisesti tarpeetonta (PeVL 31/2002 vp s. 2)
  - Termin "apuna" poistamisen johdosta sopimuspalokuntien ja muiden yhteisöjen toimivalta pelastustoiminnassa tulisi kasvamaan
  - Mikä on muutosesityksen syy ja tarve?
  - Mitä tehtäviä ollaan siirtämässä sopimuspalokunnille?

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Vastine
  - PelL 25 § on kumottu lailla 616/2022, joka on tullut voimaan 1.1.2023
  - Muutoksen tarkoituksena on sovittaa pelastuslain säännös yhteen 1.1.2023 voimaan tulleen hyvinvointialuelainsäädännön kanssa
  - PelJärjL 4 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään
  - HvaL 9 §:n 1 momentin mukaan, jollei lailla toisin säädetä, hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta
  - HvaL 7 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialue vastaa tuottamistavan valinnasta sekä tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Vastine
  - Tuottamistavan valintaa ohjaa PelJärjL 3 §:n 2 momentti: *Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti*
    - » Sopimuspalokuntia voidaan siten käyttää pelastustoiminnassa jatkossakin vain sellaisissa tehtävissä, joissa niiden toimintavalmius riittävän nopea
  - PelL 2 a §:n 6 kohdan mukaan sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta
  - Vastaavasti SoteJärjL 3 luvun mukaan palveluiden hankkimisesta yksiytyiseltä palveluiden tuottajalta päättää ja sopii hyvinvointialue (ei virasto, kuten sairaala)

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Vastine
  - Ehdotettu sääntely ei estä sitä, että hyvinvointialueen toimivaltainen toimielin valtuuttaa käytännössä pelastuslaitoksen huolehtimaan sopimusneuvotteluista sopimuspalokuntien kanssa
  - Esitetty muutos ei muutenkaan muuta pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien toimivaltasuhteita tai tehtäväjakoa
  - Muutoksella ei siirretä tehtäviä pelastuslaitokselta sopimuspalokunnille
  - Sopimuspalokunnat eivät jatkossakaan missään tehtävässä, alueella tai sen osassa toimi itsenäisesti
  - PelL 34 § 1 momentin mukaan pelastustoimintaa johtaa aina pelastusviranomainen
  - PelL 36 §:n mukaisia toimivaltuuksia voi täysimääräisesti käyttää vain pelastusviranomainen
  - PelL 80 §:n mukaan palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa vain pelastusviranomainen

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Vastine
  - PelL 2 a § 1 momentin 5 kohdan mukaan pelastuslaitoksella tarkoitetaan pelastustoimen tehtäväalaan kuuluvien palveluiden omasta tuotannosta vastaavaa hyvinvointialueen organisaatiota
  - HvaL 22 § 2 momentin 2 kohdan mukaan hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen hallintosäännöstä
  - HvaL 95 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan hallintosääntöön tulee ottaa tarpeelliset määräykset siitä, mitä toimielimiä hyvinvointialueella on, miten hyvinvointialueen johtaminen on järjestetty ja miten hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio on järjestetty
  - Pelastuslaitos on hyvinvointialueen organisaatioon kuuluva pelastustoimen palveluita tuottava virasto (ei itsenäinen oikeushenkilö)
  - Sopimuspalokuntien tuottamien pelastustoimintaan kuuluvien palveluiden johtaminen, ohjaus ja valvonta kuuluvat siten jatkossakin käytännössä pelastuslaitokselle osana Hva organisaatiota

27 § Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

- Vastine
  - Sopimuspalokunnat huolehtivat pelastusviranomaisen johdossa pelastustoimintaan kuuluvien palveluiden käytännön tuottamisesta merkittävässä osassa maata, erityisesti harvaan asutulla alueella
  - Erityisesti näissä tapauksissa ilmaisu "pelastuslaitoksen apuna" antaa sopimuspalokuntien merkityksestä osana pelastustoimen järjestelmää harhaan johtavan kuvan
  - Säännös on informatiivinen, eikä sen poistaminen siksi muuttaisi oikeustilaa
  - Informatiivisen säännöksen säilyttäminen hyvinvointialueiden käynnistymisvaiheessa on perusteltua kiinnittämään pelastustoimen järjestämisestä vastaavien hyvinvointialueiden huomiota sopimuspalokuntien merkitykselle pelastustoimen järjestelmässä
    - » Toistetaan HVaL 7 § säännös
    - » Toistetaan PerL 124 § säännös
  - Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään

34 § 4 mom. Pelastustoiminnan lopettaminen

- Lausunnot
  - Pelastustoiminnan lopettamista koskeva päätös tulisi antaa aina kirjallisesti
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Päätös on hallintopäätös kun sillä on vaikutusta toisen henkilön, viranomaisen tai muun toimijan oikeuksiin tai velvollisuuksiin, kuten velvollisuus jälkiraivaukseen ja vartiointiin ja öljyvahingon jälkitoimiin
  - HalL 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti
  - Valtaosa pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä on luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa
    - » Pelastuslaitos käy esimerkiksi sammuttamassa maastopalon eikä tilanteesta johdu hallinnon ulkopuoliselle henkilölle oikeuksia, velvollisuuksia tai etuja
  - Tällöin päätöksen antaminen kirjallisesti ei ole tarpeellista

37 § Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan

- Lausunnot
  - Säädettävä mahdollisuus tilapäisesti poiketa työaikalain lepoaikoja, ylityötä tai vuosilomia koskevista määräyksistä perustelluissa, poikkeavissa tilanteissa
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Työajasta säädetään työaikalaissa, joka on pakottavaa lainsäädäntöä
  - Työaika on työsuojelukysymys
  - Työaika vaikuttaa ihmisen kykyyn toimia oikein erilaisissa tilanteissa
  - Onnettomuus- ja tapaturmariskit kasvavat erityisesti silloin, kun tehdään ylipitkiä työvuoroja
  - Poikkeavasta työajasta säädetään ValmL 93 §:ssä
    - » Tarkemmat säännökset VNA
    - » Esimerkiksi lepoaikojen vähimmäismäärä ja ylityön enimmäismäärä
  - Mahdollinen määrittelyn hankaluus ei ole peruste työajasta toisin säätämiselle normaalioloissa työaikalaista poikkeavasti erikseen pelastuslaissa

58 § Erivapaudet

- Lausunnot
  - Erivapauspykälä tulee tarpeettomana poistaa pelastuslaista
  - Erivapauden myöntäminen tulee olla täysin poikkeuksellista
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Erivapauspykälä ei vastoin lausuntoa ole tarpeeton
    - » Lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 6 §:n 2 momentin mukaan henkilö voidaan ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista riippumatta
  - Erivapauden myöntäminen on poikkeuksellista
    - » Erivapauspäätöksiä tehdään vuosittain keskimäärin 12 kappaletta
  - Erivapauden myöntäminen ei merkitse sitä, että erivapauden saanut henkilö tulisi pelkästään sen perusteella nimitetyksi virkaan
    - » Virkasuhteeseen ottamisen yleisistä perusteista säädetään perustuslaissa
    - » Lisäksi virkasuhteeseen otettavalla on oltava kunnan tai hyvinvointialueen päättämä erityinen kelpoisuus

81 § Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen

- Lausunnot
  - Hallintolakia ei noudateta esim. kuulemisen osalta
  - Annettava korjausmääräys -> korjausmääräys voidaan antaa
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - PerL 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia
    - » Perustuslain pykälän toisto laissa on oikeudellisesti tarpeetonta (PeVL 31/2002 vp s. 2)
    - » HalL on noudatettava vaikka asiasta ei säädettäisi PelL:ssa
  - Muutos ei selkeyttäisi säännöstä tavoitetulla tavalla
    - » Harkinnanvaraisuus laajentaisi pelastusviranomaisen harkintavaltaa suhteettomasti ja riskinä on, että kohteita kohdeltaisiin eriarvoisesti

81 a § Tarkastus rakennushankkeen aikana

- Lausunnot
  - Pelastusviranomaisen lausunto annettava viivytyksettä
  - Tarkastustoiminnassa otettava huomioon vammaiset ihmiset ja heidän tarpeensa
  - Tarkastus -> katselmus
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Vakiintuneena käytäntönä on, että pelastusviranomaisen tarkastus tehdään vasta rakennushankkeen loppuvaiheessa ennen käyttöönottotarkastusta
  - Pelastusviranomaiset pyrkivät toimittamaan lausuntonsa 1-5 vrk kuluessa tarkastuksesta, jos lausuntoa ei jo kirjoiteta käsin työmaalla.
  - Rakennuksen tekniset ja rakenteelliset vaatimukset määritetään rakennuslupavaiheessa, ei enää käyttöönottovaiheessa tehtävän tarkastuksen yhteydessä (vammaisten tarpeet)
  - Selkeintä on käyttää vakiintunutta käsitettä "tarkastus" erotuksena pelastusviranomaisen pelastuslain valvontatehtävään sisältyvistä palotarkastuksista
  - Ilmaisua "katselmus" käytetään maankäyttö- ja rakentamislaissa ja tarkoitetaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tekemään valvontaan sisältyviä lakisääteisiä viranomaiskatselmuksia

89 § Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten

- Lausunnot
  - 89 §:n 2 momentin 3 kohta ”ja niihin liittyvistä tiedoista” ei ole esitysluonnoksessa perusteltu
  - 89 §:n 2 momentin uusi 11 kohta muutettava Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n muotoon
- Vastine
  - 89 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyillä valvontakohteisiin liittyvillä tiedot:
    - » Pelastusviranomainen tarvitsee nämä tiedot kohteen tekemän ilmoituksen käsittelyyn
    - » Ilmoituksen käsittelyssä tehdään päätös, joka voi sisältää ehtoja toiminnalle
  - Eduskunnan käsiteltävänä on HE laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 149/2022
    - » Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi mm. hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:ää
  - Sisäministeriö esittää, että hallintovaliokunta muuttaisi 89 §:n 11 kohdan seuraavasti:
    - » ———————————————————————————————
    - » 11) ~~Hätäkeskuslaitoksen ylläpitämästä ilmoitinlaiterekisteristä~~. hätäkeskustietojärjestelmästä hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuista hätäkeskukseen kytketyistä paloilmoittimen ja automaattisen sammutuslaitteiston ja kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot.
    - » ———————————————————————————————

91 § Toimenpiderekisteri

- Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi Hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamiseksi HE 149/2023, jossa esitetään samaa 3 momenttia koskeva saman sisältöinen muutos.
- Muutos on tarkoituksenmukaista käsitellä HE 149/2023 yhteydessä.
- Vastine
  - Sisäministeriö esittää, että hallintovaliokunta poistaisi pelastuslain 91 §:n 3 momenttia koskevan muutosesityksen.

92 § Varautumistehtävien rekisteri

- Lausunnot
  - Epäselvää, kenellä on tiedonsaantioikeus rekisterin tiedoista ja ketä rekisteri koskee
  - Selvitettävä ensin rekisteriarkkitehtuuri
  - Selvitettävä tarve yhteiselle tietojärjestelmälle
  - Velvoittaako myös kuntia, kustannukset
- Vastine
  - *Sisäministeriö esittää, että hallintovaliokunta poistaisi pelastuslain 92 §:ää koskevan muutosesityksen*
  - Sisäministeriö on asettamassa pelastuslain uudistamiselle jatkohanketta, jonka yhteydessä on tarkoitus selvittää perusteellisesti rekisterinpitoa koskevat kysymykset

94 § Sopimuksen perusteella pelastustoimintaan osallistuvien henkilörekisteri

- Lausunnot
  - Rekisteri tulisi säätää pakolliseksi
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Tarkoitus: Sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvista pelastustoimintaan osallistuvista henkilöistä pelastustoiminnan toimintavalmiuden varmistamiseksi ja pelastustoimen resurssien käytön suunnittelua varten
  - SM asettamassa pelastuslain uudistamiselle jatkohanketta, jonka yhteydessä on tarkoitus selvittää perusteellisesti rekisterinpitoa koskevat kysymykset

97 § Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen

- Lausunnot
  - Valtio voi osallistua -> valtion tulee osallistua
  - KV avunannossa hyödynnettävien varusteiden ja kalusteiden varastointi ja ylläpito on uusi tehtävä, joka tulee huomioida hyvinvointialueiden rahoituksessa
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Ehdotettu 97 §:n 2 momentti ei velvoita hyvinvointialueita ottamaan kansainväliseen pelastustoimeen soveltuvaa kalustoa haltuunsa ja käyttöönsä
  - SM vastaa KV avunantoon käytettävien erityisvalmiuksien kustannuksista
  - SM vastaa ulkomaille annettavasta avusta ja KV avun pyytämisestä Suomelle johtuvista kustannuksista
  - Valtio vastaa viime kädessä kaikista KV pelastustoimintaan kohdistuvista kustannuksista
    - » Hyvinvointialueiden rahoituslaki 5 §: Rahoituksen perusteena käytetään hyvinvointialueiden … pelastustoimen käyttökustannuksia, rahoituskustannuksia …
    - » Valtion rahoitus on kattava hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien kaikkien tehtävien hoitamiseen

Pelastusopistosta annetun lain 2 a §; Muussa EU- tai ETA-valtiossa hankitun ammattipätevyyden tunnustaminen

- Lausunnot
  - Poistettava nuohoojan ammattipätevyyden tunnustaminen
  - Lain voimaantulosäännökseen tulisi selvyyden vuoksi lisätä mennessä -sana
  - Lisättävä PelL 57 § 2 mom. sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutuksen tunnustaminen
- Vastine
  - *Sisäministeriö ei esitä muutoksia pykälään*
  - Nykyään OPH päätös perustuu Pelastusopiston lausuntoon
    - » Vastaavasti Pelastusopisto saisi OPH lausunnon nuohoojan pätevyyden osalta
  - SM ei pidä perusteltuna siirron laajentamista vastinemenettelyssä pelastuslain 57 § 2 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin
    - » SM on asettamassa hankkeen Pelastusopistosta annetun lain uudistamiseksi
    - » Laajentaminen on tarkoituksenmukaista selvittää ja arvioida tämän hankkeen yhteydessä
- Sisäministeriö esittää, että hallintovaliokunta lisäisi voimaantulosäännökseen sanan mennessä



Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi